

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء

دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته زبان‌شناسی همگانی

عنوان

امکانات و محدودیت‌های چهار فرایند اختصارسازی، کوتاه‌سازی، سرواژه‌سازی و
آمیزش در فارسی معاصر

استاد راهنما

دکتر یدالله پرمون

استاد مشاور

دکتر فرهاد ساسانی

دانشجو

مژده پهلوان شیلگانی

اسفند ۸۸

با سپاس فراوان از زحمات و راهنمایی های بی دریغ و خردمندانه سرکار
خانم دکتر فریده حق بین، جناب آقای دکتر یدالله پرمون و جناب آقای
دکتر ساسانی

تقدیم

به کسانی که کلام را یارای توصیفشان نیست

پدر و مادرم

چکیده

پایان نامه حاضر به دو بخش نظری و کاربردی تقسیم می‌شود. بخش اول از یک سو شامل زبان‌شناسی اجتماعی است که مطالب مربوط به مطالعه زبان در ارتباط با تاثیر عوامل اجتماعی بر متغیرهای زبانی و همچنین واژه‌شناسی که شامل فرایندهای متداول و غیرمتداول واژه‌سازی در زبان فارسی می‌باشد و از سوی دیگر معرفی نظریات زبان‌شناسان و زبان‌شناسان اجتماعی است. در بخش دوم که حاصل کار میدانی پژوهش است، ۶۰ گویش‌ور در رده‌های سنی ۲۰-۴۵ سال انتخاب شده‌اند.

نمونه مورد بررسی، پرسش‌نامه‌ای متشکل از ۱۰۴ واژه از چهار فرایند اختصارسازی، کوتاه‌سازی، سرواژه‌سازی و آمیزش است که گویش‌ور براساس انتخاب میزان پذیرش واژه، دلایل پذیرش یا عدم پذیرش آن را نیز از میان دلایل پیشنهادی پرسش‌گر انتخاب می‌کند. پس از جمع‌آوری داده‌های به‌دست آمده از پرسش‌نامه‌ها و تحلیل‌های آماری، بررسی‌های زبان‌شناختی و تاثیر عوامل اجتماعی در انتخاب میزان پذیرش یک واژه نشان داده است که به‌طور کلی، همه‌ی گویش‌وران با فرایند کوتاه کردن واژه‌ها موافقند به‌شرطی که واژه از دو ویژگی عمده‌ی شفافیت معنایی و خوش‌آهنگی برخوردار باشد.

واژه‌های کلیدی: واژه‌سازی، برنامه ریزی زبان، ترکیب، اشتقاق، اختصار سازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی، آمیزش.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات پژوهش.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- مساله پژوهش.....	۲
۳-۱- پرسش‌های پژوهش.....	۴
۴-۱- اهداف پژوهش و ضرورت آن.....	۴
۵-۱- فرضیات پژوهش.....	۵
۶-۱- اطلاعات مربوط به روش‌شناسی پژوهش.....	۶
۱-۶-۱- تعریف جامعه آماری و ویژگی‌های آن.....	۶
۲-۶-۱- روش نمونه‌گیری و حجم تقریبی آن.....	۶
۳-۶-۱- ابزار سنجش و مقیاس‌های سنجش (پایایی-اعتبار).....	۶
۴-۶-۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۶
۷-۱- سازمان‌دهی پژوهش.....	۶
۸-۱- مفاهیم پایه.....	۸
فصل دوم: پیشینه پژوهش.....	۹
۱-۲- مقدمه.....	۱۰
۱-۱-۲- مطالعات غیرایرانی.....	۱۰
فالك (۱۹۷۳).....	۱۰

۱۰ترادگیل (۱۹۷۴).....

۱۱بائر (۱۹۸۳).....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲	وارداف (۱۹۸۶).....
۱۳	کاتامبا (۱۹۹۳).....
۱۳	سونوتی (۱۹۹۷).....
۱۳	گالینسکی (۱۹۹۹).....
۱۴	هاسپل ماس (۲۰۰۲).....
۱۴	۲-۱-۲- مطالعات ایرانی.....
۱۴	اوحدی (۱۳۵۷).....
۱۵	پیرشفیعی (۱۳۶۱).....
۱۵	کافی (۱۳۶۳).....
۱۵	منصوری (۱۳۶۴).....
۱۶	المعی (۱۳۶۸).....
۱۶	مدرسی (۱۳۶۸).....
۱۷	صادقی (۱۳۷۰).....
۱۷	کافی (۱۳۷۰).....
۱۸	کافی (۱۳۷۴).....
۱۸	سامعی (۱۳۷۵).....
۱۹	نعمت‌زاده (۱۳۷۸).....
۱۹	حق‌شناس (۱۳۷۹).....

سینتا (۱۳۷۹)..... ۲۰

گندمی (۱۳۷۹)..... ۲۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۱	ذاکری (۱۳۸۰).....
۲۱	طباطبایی (۱۳۸۰).....
۲۲	منصوری (۱۳۸۰).....
۲۲	بروجردی (۱۳۸۱).....
۲۳	بهرامی (۱۳۸۲).....
۲۳	زرنیخی (۱۳۸۲).....
۲۴	منصوری (۱۳۸۲).....
۲۴	ارومیه (۱۳۸۳).....
۲۵	داوری اردکانی (۱۳۸۴).....
۲۵	داوری اردکانی (۱۳۸۴).....
۲۵	زمردیان (۱۳۸۴).....
۲۶	سمایی (۱۳۸۴).....
۲۶	سمیعی (۱۳۸۴).....
۲۶	طیب (۱۳۸۴).....
۲۷	نعمت‌زاده (۱۳۸۴).....
۲۷	شقایق (۱۳۸۴).....
۲۸	فصل سوم: مبانی نظری پژوهش.....

۳-۱- مقدمه ۲۹

۳-۲- تعریف واژه ۲۹

فهرست مطالب

عنوان صفحه

۳-۳- تعریف ساخت واژه یا صرف ۳۳

۳-۳-۱- تاریخچه مطالعات ساخت واژی ۳۴

۳-۳-۲- ساخت واژه و ساختمان واژه ۳۵

۳-۴- زبان و جامعه ۳۷

۳-۴-۱- زبان شناسی اجتماعی ۳۸

۳-۵- برنامه ریزی زبان ۳۹

۳-۵-۱- محورهای برنامه ریزی زبان ۴۰

۳-۵-۲- پیدایش مفهوم برنامه ریزی زبان و تعاریف آن ۴۱

۳-۵-۲-۱- احیای یک زبان ملی ۴۳

۳-۵-۲-۲- نوسازی زبان ۴۴

۳-۵-۲-۳- پالایش زبان ۴۴

۳-۵-۲-۴- مسائل مربوط به خط ۴۴

۳-۶- انواع برنامه ریزی زبان ۴۵

۳-۶-۱- برنامه ریزی زبان و تجویزگرایی ۴۶

۳-۶-۲- برنامه ریزی زبان و توسعه ۴۷

۳-۶-۳- برنامه ریزی زبان و حفظ هویت ملی ۴۷

۳-۶-۴- برنامه ریزی برای اصلاح و نوسازی زبان ۴۸

۳-۶-۵- برنامه ریزی برای زبان های قومی ۴۹

۴۹ ۷-۳- اهداف برنامه‌ریزی زبان

۵۱ ۸-۳- عوامل موثر بر موفقیت برنامه‌ریزی زبان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۲ ۹-۳-	واژه‌گزینی
۵۲ ۱-۹-۳-	پیشینه واژه‌گزینی در ایران
۵۴ ۲-۹-۳-	تعریف واژه‌گزینی
۵۵ ۳-۹-۳-	مبانی علمی واژه‌گزینی از دیدگاه‌های مختلف
۶۱ ۱۰-۳-	سابقه فرهنگستان در ایران
۱-۱۰-۳-	جنبه‌های اجرایی پیش از فرهنگستان اول در برنامه‌ریزی پیکره، شأن و زبان‌آموزی
۶۳ ۲-۱۰-۳-	فرهنگستان ایران (اول)
۶۵ ۳-۱۰-۳-	فرهنگستان زبان ایران (دوم)
۶۶ ۱-۳-۱۰-۳-	جنبه‌های اجرایی فرهنگستان دوم در برنامه‌ریزی پیکره، شأن و زبان‌آموزی
۶۷ ۴-۱۰-۳-	فرهنگستان زبان و ادب فارسی (سوم)
۶۷ ۱-۴-۱۰-۳-	جنبه‌های اجرایی فرهنگستان سوم در برنامه‌ریزی پیکره، شأن و زبان‌آموزی
۶۸ ۱۱-۳-	واژه‌سازی
۷۰ ۱-۱۱-۳-	فرایندهای واژه‌سازی
۷۱ ۲-۱۱-۳-	انواع فرایندهای واژه‌سازی
۷۱ ۱-۲-۱۱-۳-	فرایند اشتقاق
۷۳ ۲-۲-۱۱-۳-	فرایند ترکیب
۷۴ ۱-۲-۲-۱۱-۳-	طبقه‌بندی صوری کلمات مرکب

۳-۱۱-۲-۲-۲- طبقه‌بندی مبتنی بر مقوله اجزاء ساختاری ۷۴

۳-۱۱-۲-۲-۳- طبقه‌بندی مبتنی بر شیوه ترکیب ۷۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۵	۳-۱۱-۲-۳- فرایند ترکیب-اشتقاق ۷۵
۷۵	۳-۱۱-۲-۴- فرایند وام‌گیری ۷۵
۷۶	۳-۱۱-۲-۴-۱- وام‌گیری مستقیم ۷۶
۷۶	۳-۱۱-۲-۴-۲- وام‌گیری غیرمستقیم ۷۶
۷۶	۳-۱۱-۲-۴-۳- ترجمه قرضی ۷۶
۷۶	۳-۱۱-۲-۴-۴- تعبیر قرضی ۷۶
۷۷	۳-۱۱-۲-۴-۵- تغییر قرضی یا تعمیم قرضی ۷۷
۷۷	۳-۱۱-۲-۴-۶- ترجمه و تعبیر قرضی ۷۷
۷۷	۳-۱۱-۲-۴-۷- آمیزش قرضی ۷۷
۷۷	۳-۱۱-۲-۴-۸- تبادل قرضی ۷۷
۷۸	۳-۱۱-۲-۵- پسین‌سازی ۷۸
۷۸	۳-۱۱-۲-۶- اختصارات ۷۸
۷۹	۳-۱۱-۲-۶-۱- پیشینه اختصارات ۷۹
۸۰	۳-۱۱-۲-۶-۲- سابقه اختصارسازی در زبان فارسی ۸۰
۸۰	۳-۱۱-۲-۶-۱- سابقه اختصارات در آثار علمی دوران اسلامی ۸۰
۸۰	۳-۱۱-۲-۶-۲- اختصارات در فارسی معاصر ۸۰
۸۰	۳-۱۱-۲-۷- ضرورت اختصارسازی در زبان فارسی ۸۰
۸۱	۳-۱۱-۲-۸- علل عدم رواج اختصارسازی در زبان فارسی ۸۱

۸۲ ۳-۱۱-۲-۹- انواع اختصارات

۸۲ ۳-۱۱-۲-۹-۱- فرایند کوتاه‌سازی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۴	۳-۱۱-۲-۹-۲- فرایند آمیزش
۸۵	۳-۱۱-۲-۹-۳- فرایند اختصارسازی
۸۵	۳-۱۱-۲-۹-۴- فرایند سرواژه‌سازی
۸۶	۳-۱۲- شرایط لازم برای واژه‌سازی
۸۸	۳-۱۳- ضرورت واژه‌سازی
۹۰	۳-۱۴- محدودیت‌های واژه‌سازی
۹۰	۳-۱۵- زایایی در واژه‌سازی
۹۲	۳-۱۶- انواع واژه‌سازی
۹۷	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش
۹۸	۴-۱- مقدمه
۹۹	۴-۲- جدول نمودار فراوانی پرسش‌شوندگان برحسب جنسیت
۱۰۰	۴-۳- جدول نمودار فراوانی پرسش‌شوندگان برحسب سن
۱۰۱	۴-۴- جدول نمودار فراوانی پرسش‌شوندگان برحسب میزان تحصیلات
۱۰۱	۴-۵- جدول نمودار فراوانی پرسش‌شوندگان برحسب شغل
۱۰۲	۴-۶- جدول نمودار فراوانی پرسش‌شوندگان برحسب آشنایی با گویشی غیر از زبان فارسی
۱۰۳	۴-۷- بخش اول: اختصارسازی
۱۲۶	۴-۸- بخش دوم: کوتاه‌سازی

۹-۴- بخش سوم: سرواژه‌سازی..... ۱۴۹

۱۰-۴- بخش چهارم: آمیزش..... ۱۸۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۴-۱۱- درصد پذیرش چهار فرایند اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش..... ۲۰۷

۴-۱۲- درصد عدم پذیرش چهار فرایند اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش..... ۲۰۸

فصل پنجم: نتیجه‌گیری پژوهش..... ۲۰۹

۵-۱- مقدمه..... ۲۱۰

۵-۱-۱- فرضیه اول..... ۲۱۰

۵-۱-۲- فرضیه دوم..... ۲۱۰

۵-۱-۳- فرضیه سوم..... ۲۱۱

۵-۱-۴- فرضیه چهارم..... ۲۱۳

۵-۱-۵- فرضیه پنجم..... ۲۱۴

۵-۱-۶- فرضیه ششم..... ۲۱۴

۵-۲- پیشنهادات..... ۲۱۷

فهرست منابع فارسی..... ۲۲۰

فهرست منابع انگلیسی..... ۲۲۷

واژه‌نامه..... ۲۳۳

پرسش‌نامه..... ۲۵۶

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

نیاز به واژه‌سازی در زبان فارسی مساله‌ای است که همه‌ی کسانی که با یکی از زبان‌های غربی سروکار دارند و علوم را از آن طریق به زبان فارسی نقل می‌کنند عمیقاً لمس می‌کنند. بی‌شک راه‌های درست و صحیح واژه‌سازی نیاز به شناخت عمیق راه‌های این مساله در زبان فارسی، از قدیمی‌ترین دوره تا به امروز دارد. آنان که آشنایی‌شان با این شیوه‌ها، از حد معینی تجاوز نمی‌کند، ممکن است از نظر انطباق واژه‌های ساخته‌ی خود با اصول واژه‌سازی با بعضی کاستی‌ها روبه‌رو گردند و در نتیجه، ساخته‌های آنان یا از نظر دستوری نادرست درآید و یا از سوی دیگر، شرایط لازم برای واژه‌های نوساخته با اقبال اهل فن روبه‌رو نگردد. اما آنان که از نظر اطلاع از اصول واژه‌سازی زبان فارسی از شرایط بهتری برخوردارند طبعاً توفیق بیشتری در این زمینه دارند.

۱-۲- مساله پژوهش

میان ما ایرانیان، در سده اخیر که می‌توان آن را عصر بیداری ملی نامید، علاقه و توجه به واژه‌سازی و روش‌های آن صورت‌های متفاوتی یافته است. یک دسته گمان برده‌اند که هرگاه کلمه‌ای از زبانی دیگر در فارسی به کار برود نشانه‌ای از ناتوانی و درماندگی است و برای جبران این عیب یا نقص خواسته‌اند بکوشند تا هر کلمه‌ی غیرایرانی را از زبان فارسی بیرون بریزند و به جای آن لفظی به گمان خود اصیل و ایرانی بنشانند. دسته‌ی دیگر، که از قاعده و قانون تحول و تکامل زبان یکسره بی‌خبر بوده‌اند، پنداشته‌اند که باید قواعد هر زبان مانند علوم طبیعی همیشه یکسان و تابع اصل واحد باشد. از یک دسته‌ی دیگر نیز باید یاد کرد که به مقتضای وقت و به قصد خودنمایی و برای اثبات آن که زبان یک دولت بیگانه مقتدر یا مستولی را به خوبی می‌دانند، الفاظ خارجی را بی‌محابا و به افراط در گفتار و آثار خود به کار می‌برند. در مقابل این گروه‌های متعدد، مردم عادی در مقابل هر لفظ تازه‌ای که با آن آشنایی نداشته‌اند واکنشی منفی نشان می‌دهند و آن را «بدعت ناپسند» می‌شمارند.

جامعه علمی ما امروزه با میلیون‌ها واژه و اصطلاح علمی جدید غربی روبه‌روست که یا باید آن‌ها را عیناً اقتباس کند و یا در برابر آن‌ها معادلی از زبان فارسی برگزیند. طبیعی است که راه اول، هرچند آسان‌تر به نظر می‌رسد، از نظر علمی نادرست است و در صورت پذیرش آن، زبان فارسی از نظر ساخت‌واژی و واژه‌سازی دچار تنبلی و زنگ‌زدگی می‌شود. راه دوم، که به نظر تنها راه صحیح مقابله با واژه‌های جدید و رفع نیازهای واژگانی می‌نماید اگر بخواهد در تنگنای محدودیت‌های ادیبانه‌ی دستوردانان بماند به سرعت توان خود را از دست می‌دهد و از حرکت باز می‌ماند. بنابراین ورود به این وادی از راه ترکیب و اشتقاق، آن گونه که دستوردانان سنتی این دو شیوه را توصیف می‌کنند دیگر کافی نبوده و جواب‌گوی نیازهای واژگانی گویش‌وران نیست.

برای رفع این نیاز و پویا نمودن دستگاه واژه‌سازی زبان فارسی، اولاً باید شیوه‌های واژه‌سازی از طریق ترکیب و اشتقاق را به خارج از چارچوب‌های سنتی آن گسترش داد؛ ثانیاً راه‌های دیگری را نیز که می‌تواند در امر واژه‌سازی موثر باشد، هرچند که ظاهراً در زبان فارسی سابقه نداشته باشد، انتخاب کرد.

یکی از این راه‌ها که چندین دهه است در زبان‌های علمی دنیا رواج فزاینده‌ای یافته است استفاده از اختصارات^۱ است. کثرت اختصارات و کاربرد آن‌ها در برخی از زبان‌ها به حدی است که از آن به‌عنوان زبانی در دل زبان اصلی یاد می‌شود. اما متأسفانه در زبان فارسی این ابزار چندان مورد توجه قرار نگرفته است درحالی‌که امروزه نبود اختصارات در یک زبان، نقصی برای آن زبان محسوب می‌شود. در صورت عدم استفاده از آن، اختصارات زبان‌های بیگانه به سرعت وارد زبان قرض‌گیرنده شده و باعث فساد آن خواهد شد. ارگان‌های مسؤوّل از قبیل فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای دستیابی به این هدف در تلاشند تا با استفاده از فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش، دستگاه واژه‌سازی را فعال‌تر نمایند و با در نظر گرفتن شیوه‌هایی که بامقتضات زبان فارسی سازگاری دارند از این فرایندها بهره‌جویند. اما نکته قابل‌توجه این است که ازمیان فرایندهای متعدد واژه‌سازی در زبان فارسی علی‌رغم عملکرد (هرچند محدودتر) چهار فرایند ذکر شده در میان اهل زبان، نسبت به این فرایندها چشم‌پوشی و کم‌توجهی صورت گرفته است.

به‌عنوان مثال در میان دانشجویان و دانش‌آموزان، از طریق فرایند کوتاه‌سازی از واژه‌های *آزبرای آزمایشگاه، پیش برای پیش‌نیاز، آوا برای آواشناسی* استفاده می‌شود. در ارتباطات پیام کوتاه نیز شاهد استفاده‌ی فراوان از اختصارسازی هستیم مانند *اس به‌جای اس/ام/اس*. در ساخت نام‌های تبلیغاتی، نام موسسات و نهادهای دولتی نیز از این فرایندها استفاده‌ی چشم‌گیر می‌شود، مانند *پفیل، مبلیران، نهاجا، اتسا* و غیره.

حال باتوجه به مطالب فوق، این پژوهش عمدتاً به‌دنبال آن است تا نشان دهد اولاً چرا در جوامع رسمی ما از به‌کارگیری فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش خودداری می‌شود و ثانیاً نظریه عدم استفاده‌ی یک‌دست از کل فرایندهای موردبحث در جمع فارسی‌زبانان، زبان فارسی نسبت به کدام فرایندها محدودیت تلفظی دارد تا مشخص شود که آیا محدودیت‌های اجتماعی به‌عنوان عامل بازدارنده عمل می‌کنند یا محدودیت‌های تلفظی و یا هر دو.

۱- در این پژوهش از اختصارات به‌طور کلی، برای اشاره به چهار فرایند اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش استفاده می‌شود.

۱-۳- پرسش‌های پژوهش

براساس آن چه گفته شد پژوهش پیشنهادی در این طرح، پرسش‌های ذیل را در نظر دارد:

۱-۳-۱- نظریه فراوانی بیشتر واژگان مشتق و یا مرکب برساخته چه در مجامع رسمی و چه در میان اهل زبان دلایل ارجحیت کاربرد دو فرایند اشتقاق و ترکیب در زبان فارسی نسبت به چهار فرایند واژه‌سازی اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش چیست؟

۱-۳-۲- در صورت دستیابی به سلسله مراتب چهار فرایند اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش در فارسی آیا این ترتیب تابع محدودیت‌های تلفظی است یا محدودیت‌های اجتماعی؟

۱-۳-۳- آیا عمل‌کرد فرایندهای چهارگانه‌ی اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش در زبان فارسی تابع تعاریف و قواعد استاندارد است که در کتب تخصصی آمده است یا این که در زبان فارسی تعاریف و قواعد خاص خود را دارا می‌باشد؟

۱-۳-۴- ترتیب سلسله مراتبی فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش در واژه‌های رسمی و عامیانه براساس بسامد کاربرد چگونه است؟

۱-۳-۵- در صورت وجود قواعد خاص در زبان فارسی برای فرایندهای چهارگانه‌ی اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش این قواعد چیست و چگونه عمل می‌کنند؟

۱-۳-۶- علل عدم استقبال از کاربرد واژگان حاصل از فرایندهای واژه‌سازی اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش در زبان فارسی نسبت به بسامد کاربرد آن‌ها در سایر زبان‌ها از قبیل انگلیسی چیست؟ علت تلفظی است یا اجتماعی یا هر دو؟

۱-۴- اهداف پژوهش و ضرورت آن

از آن جایی که هر پژوهش و مطالعه علمی در راستای دستیابی به اهداف و مقاصد خاصی صورت می‌گیرد در این پژوهش نیز سعی بر آن است تا به معرفی و شناساندن جنبه‌هایی از زبان فارسی پرداخته شود، شاید که این کوشش اندک بتواند چشم‌اندازها و دیدگاه‌هایی را ارائه دهد که در امر برنامه‌ریزی زبانی و آموزشی مفید واقع گردد. بر این اساس می‌توان اهداف نهفته در این پژوهش را به صورت ذیل معرفی نمود:

۱-۴-۱- معرفی، تبیین و توصیف فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش به‌عنوان شیوه‌هایی کارآمد در امر واژه‌سازی؛

۱-۴-۲- تشویق و ترغیب واژه‌سازان رسمی و مردمی به استفاده از فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش برای کمک به زیایی واژگانی بیشتر در زبان فارسی و تجهیز روزآیند کردن این زبان برای هم‌پایی با نیازهای جدید که نسبت به دو فرایند ترکیب و اشتقاق مهجور مانده‌اند؛

۱-۴-۳- معرفی، تبیین و توصیف چهار فرایند اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش به‌عنوان شیوه‌هایی که می‌توانند درغنی‌سازی و توان‌مندی زبان فارسی و هم‌پایی با سایر زبان‌های دنیا موثر واقع گردند و پاسخ مخالفی باشد به تصور برخی افراد که معتقدند زبان فارسی در بیان مفاهیم علمی ناتوان است؛

۱-۴-۴- ارائه‌ی قواعدی که بتواند از طریق فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش، پردازش رایانه‌ای واژگان زبان فارسی را تسهیل نماید؛

۱-۴-۵- ارائه‌ی طریقی برای نزدیک نمودن اصول واژه‌سازی زبان فارسی به اصل اقتصاد زبانی که فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش می‌تواند تا حد امکان این اصل را برآورده سازد؛

۱-۴-۶- ارائه‌ی راهکار به دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی‌زبان به‌ویژه در امور اصلاح خط و واژه‌سازی. این امر به‌ویژه می‌تواند به فعالیت فرهنگستان‌های مختلف کمک نماید.

۱-۵- فرضیات پژوهش

۱-۵-۱- یکی از علل بسامد فراوان کاربرد واژگان حاصل از فرایندهای اشتقاق و ترکیب آن است که این واژگان قابلیت آن را دارند تا در ساختار طبقات واژگانی متفاوت شرکت کرده شبکه‌های مفهومی گسترده‌ای را تشکیل دهند.

۱-۵-۲- در بافت فرهنگی ایرانی، واژگان حاصل از فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش عموماً کم‌وجه‌تر از واژگان مشتق و یا مرکب می‌باشد. بر این اساس واژه‌هایی را می‌یابیم که محدودیت تلفظی ندارند اما به دلیل و نداشتن جبهه معتبر، بسامد کاربرد پیدا نمی‌کنند.

۱-۵-۳- یکی از علل ارجحیت فرایندهای اشتقاق و ترکیب آن است که این فرایندها دارای اطلاع کهنه و شفافیت معنایی هستند که در مقایسه با فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش به مقبولیت آن‌ها کمک می‌کند.

۱-۵-۴- در بافت فرهنگی ایران امروز، سلسله مراتب زیر برای فرایندهای غیر از اشتقاق و ترکیب منظور است:

الف) آمیزش ب) کوتاه‌سازی ج) اختصارسازی د) سرواژه‌سازی

۱-۵-۵- به علت رعایت نشدن سه واکه‌ی کوتاه در نوشتار فارسی، فرایند سرواژه‌سازی به‌تنهایی در فارسی با محدودیت کاربرد مواجه است و فارسی‌زبانان ترجیح می‌دهند سرواژه‌سازی را به کار ببرند.

۱-۵-۶- عدم استقبال از واژگان حاصل از فرایندهای اختصارسازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش در فارسی نسبت به انگلیسی به دو دلیل ساختاری است و فرهنگی است:

ساختاری، بدان‌جهت که در زبان انگلیسی تمام نمادهای واکه‌ای در خط رعایت می‌شود و فرهنگی، به دلیل وجهه‌ی پذیرفته است که فرایندهای مورد بحث در انگلیسی دارند.

۱-۶-۶- اطلاعات مربوط به روش‌شناسی پژوهش

استفاده از پرسش‌نامه و تجزیه و تحلیل پاسخ‌دهندگان از طریق آزمون‌های آماری و همچنین جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای از ابزار سنجش تحلیل این پژوهش بوده است.

۱-۶-۱- تعریف جامعه آماری و ویژگی‌های آن:

در این پژوهش جامعه آماری، اجتماعی مرکب از حداقل شصت نفر می‌باشد که بدون محدودیت سنی و جنسیت براساس استانداردهای علوم اجتماعی و به‌طور تصادفی انتخاب شده است. بررسی‌های آماری نیز صرفاً به محاسبات آماری اولیه از قبیل درصدگیری و ترسیم جداول و نمودارها محدود شده است.

۱-۶-۲- روش نمونه‌گیری و حجم تقریبی آن:

فرضیه‌های اول و دوم از طریق آزمون میدانی، فرضیه‌های سوم و چهارم از طریق پرسش‌نامه و براساس نظرات جمعی از گویش‌وران نسبت به واژه‌های پیشنهادی که برای هر یک از چهار فرایند واژه‌سازی اختصاری‌سازی، سرواژه‌سازی، کوتاه‌سازی و آمیزش ارائه شده، آزموده خواهد شد.

۱-۶-۳- بزار سنجش و مقیاس‌های سنجش (پایایی-اعتبار):

محاسبات مقدماتی آماری، میانگین‌گیری، درصدگیری و تنظیم جداول و نمودارهای تحلیلی.

۱-۶-۴- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

روش کار این پژوهش مبتنی بر بررسی نظری داده‌ها و توصیف و تحلیل آن‌ها می‌باشد. در بخش کتابخانه‌ای با استفاده از شیوه تبیینی علم زبان‌شناسی و در بخش میدانی با استفاده از آزمون‌های مقدماتی آماری.

۱-۷- سازمان‌دهی پژوهش

پایان‌نامه حاضر در پنج فصل تدوین شده است. فصل نخست به معرفی چارچوب کلی پژوهش، ویژگی‌ها و اصول مورد نیاز تحقیق علمی از قبیل طرح مساله و بیان سوالات پژوهش، اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش، فرضیه‌ها، اهداف و کاربردهای آن و روش‌شناسی پژوهش